

Skabelon til paper/paper template - NORDYRK 2016 (omfang 3-5 A4-sider/max 2000 words /13.000 units incl.)

Indsendes **senest d. 4. april 2016** til / Please send at latest **April 4^t** to Lisbeth Magnussen, NCE,
limg@phmetropol.dk

Navn / Name: Ruhi Tyson	Institution (navn og land/name and country): Stockholms Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik. Sverige
E-mailadresse / E-mail: Ruhi.tyson@edu.su.se	
Titel på paper / Paper title: Yrkesbilledningsdidaktiska berättelser i lärarutbildning: Tre fallstudier	
Abstract (max 300 words): Som lärare, oavsett om det är yrkeslärare, grundskollärare eller andra, är det bildningsdidaktiska bland det svåraste att utveckla en praktisk skicklighet i. Arbetet som presenteras här är ett försök att, bland annat, bidra till att göra det bildningsdidaktiska problemet mindre svårhanterligt. Efter en inledande presentation av centrala begrepp som yrkesbildning, didaktik, berättelse och praktisk skicklighet så följer en genomgång av tre bildningsdidaktiska fallstudier och det hela avslutas med en diskussion kring vilket bidrag det här kan ge till didaktikkurser på lärarutbildningar och, i förlängning, till ett systematiskt forskningsarbete.	
Referencer / Literature: Brookfield, S. (1990). Using critical incidents to explore learners' assumptions, in Mezirow, J. & Associates. <i>Fostering critical reflection in adulthood. A guide to transformative and emancipatory learning</i> . San Fransisco: Jossey Bass. Claesson, L. (2010). <i>Tid och existentiellt meningsskapande. Kvinnors berättelser om sitt liv med allvarlig sjukdom</i> . Doktorsavhandling. Stockholms Universitet, Institutionen för Pedagogik och Didaktik. Tyson, R. (2016a). When expectations clash: Vocational education at the intersection of workplace and school. <i>Interchange</i> , 47(1), 51-63. Tyson, R. (2016/b). Pedagogical imagination and practical wisdom: the role of success-narratives in teacher education and professional development. <i>Reflective Practice</i> . DOI Tyson, R. (2016/c). The didactics of vocational Bildung: How stories matter in VET research. <i>Journal of vocational education and training</i> . DOI Tyson, R. (2016/d/under granskning). What would Humboldt say: a case of general Bildung in vocational education? <i>International journal of vocational education and training</i> . Tyson, R. (2015a). <i>Vocational Bildung in Action</i> . Licentiatuppsats, Stockholms Universitet, Institutionen för Pedagogik och Didaktik. Tyson, R. (2015c). Imagination at the center of moral action: developing a deeper understanding of how to educate for teacher excellence. <i>Research on Steiner education</i> . 6(special issue ENASTE), 46-56.	
Nøgleord / Keywords (3-5): Yrkesbildning, Yrkesutbildning, Didaktik, Narrativ, Praktisk kunskap	

Paper-indhold / Content:

Yrkesbildning och didaktiska berättelser: en introduktion

Som lärare, oavsett om det är yrkeslärare, grundskollärare eller andra, är det bildningsdidaktiska bland det svåraste att utveckla en praktisk skicklighet i. Arbetet som presenteras här, och som bygger på en

licentiatstudie, *Vocational Bildung in action* (Tyson 2015a), samt en serie fortsatta studier på väg att bli en doktorsavhandling (Tyson 2016a, b, c, d), är ett försök att, bland annat, bidra till att göra det bildningsdidaktiska problemet mindre svårhanterligt.

Beroende på vilken förståelse man kan tänkas ha av vad bildning, didaktik och praktisk skicklighet innebär så kan det kanske verka som ett underligt påstående att just bildningsdidaktik är särskilt svårt att lära sig och bli skicklig i som lärare. Därför följer nu till en början en mer ingående karakterisering av de väsentligaste begreppen som används i studien: yrkesbildning, didaktik, berättelse och praktisk skicklighet. Därefter presenteras fallstudierna och det hela avslutas med en diskussion kring vilket bidrag det här kan ge till didaktikkurser på lärarutbildningar och, i förlängning, till ett systematiskt forskningsarbete.

Yrkesbildning

Yrkesbildning är de aspekter av en yrkesutbildning som på olika sätt lett till bildningserfarenheter. Ofta är det vad man minns starkast från sin yrkesutbildning, sådant ens lärare gjorde som stannat kvar, starka erfarenheter i samband med färdighetsträning, kunskapsområden som öppnats i kontakt med ett yrkesinnehåll och liknande. Bildning i yrkessammanhang omfattar åtminstone sådant som utvecklingen av en yrkesetik, förmågor som tålmod eller noggrannhet, estetiska inslag i yrkesutbildningen och en kunskapsbredd inom yrket likväl som över besläktade yrkesområden. En mer omfattande skildring finns i *Vocational Bildung in action*.

Didaktik, praktisk kunskap och berättelser

Didaktik förstås här i den konventionella bemärkelsen av vad, när, hur, med vem och varför en lärare handlar pedagogiskt. Praktisk kunskap och skicklighet förstås i termer av det som, oavsett allt annat som kan tänkas ingå, också kräver övning och där det praktiska avser konkreta, på olika sätt unika situationer. Berättelser är relevanta i förhållande till det praktiska eftersom de förmår att ge uttryck för det konkreta, dvs. de kan lägga sig förhållandevis nära ett händelseförlopp och på så sätt bli didaktiskt relevanta i den utsträckning som de skildrar en lärares handlande i förhållande till vad, när, hur osv. I fortsättningen förstår jag uttrycket didaktiska berättelser som praktikinära berättelser vilka förmår ge uttryck för praktisk kunskap.

Yrkesbildning och didaktiska berättelser

Yrkesbildningskunskap är svårare än mycket annan praktisk kunskap att komma åt. Den går inte lika lätt att formalisera i handböcker som mycket annan praktisk kunskap vilket hänger ihop med att praktik-teori klyftan är mer komplex i bildningssammanhang. Det är en komplexitet som har många sidor och där två är särskilt avgörande: 1) bildningserfarenheters biografiska betydelse 2) deras relativa sällsynthet samt svårigheten i att förutse dem och den ofta utdragna processen som leder upp till dem. I det förstnämnda handlar det om att bildningserfarenheter genom att vara biografiska är svåra att komma åt annat än genom berättelser, dvs. genom intervjuer och skriftliga uppgifter. I det sistnämnda rör det sig om att bildningsinnehåll och processer upplevs olika, inte går att planera helt ut och ofta tar tid vilket gör att även erfarna lärare inte nödvändigtvis har haft möjlighet att utveckla en bred repertoar av bildningsrelevant didaktik. Det gör att handböcker i yrkesbildningsrelaterade frågor i stor utsträckning skulle behöva bestå av paradigmatiske (dvs. ovanligt rika) yrkesbildningsberättelser på olika yrkesområden och i relation till olika yrkesämnen och uppgifter. Dessa saknas idag vilket bland annat gör att både yrkesutbildningar och yrkesutövande blir långt mer lokalt och beroende av institutionella traditioner samt personliga erfarenheter i den egna yrkesbiografien. Det innebär att många negativa traditioner blir kvar i olika institutionella sammanhang eftersom det inte finns alternativa berättelser till sådana som upprätthåller exempelvis sexistiska och rasistiska kulturer. Det innebär att när ovanligt skickliga, kloka och erfarna yrkeslärare går i pension så försvinner deras yrkesbildningsdidaktiska kunskaper med dem frånsett det de lämnat vidare till sina egna studenter och lärlingar. Det innebär en onödigt naiv och oreflekterad relation till de aspekter i det egna yrkesutövandet och yrkesdidaktiska arbetet som är yrkesbildande.

Tre fallstudier

Som en utveckling av licentiatuppsatsens resultat så har jag bland annat genomfört tre fallstudier i vilka ovanstående synpunkter har utgjort en del av ramverket. Den första genomfördes våren 2015 på ett fritidsläraryrkesprogram och hade inriktning på berättelser om lyckad konfliktlösning (dvs. en del av yrkesbildningen som berör yrkesetik). Den andra och tredje genomfördes under vintern 2015/16 inom ramarna för didaktikkurser på yrkes- respektive vårdlärarprogrammen på Stockholms Universitet. Där var uppgifterna i förstnämnda fallet att återge en yrkesbildningserfarenhet ur den egna yrkesutbildningen och i det sistnämnda att berätta om ett lyckat möte med patienters lidande och sorg. Alla tre studier utformades

som skriftliga uppgifter med olika underlag som stöd i utförandet (jag gör gärna underlagen, vilka i de två universitetsförlagda fallen inbegriper berättelseexempel, tillgängliga för den intresserade). I samtliga var det å ena sidan uttryckligt en poäng att man skulle berätta om sådant som utan svårighet kan offentliggöras men å andra sidan också klart att var och en hade rätt att begära att berättelsen inte ingick i studien vilket några också gjort. Berättelsematerialet består av ca. 40 yrkesbildningsdidaktiska berättelser av olika karaktär som i stor utsträckning återstår att analysera (delar finns publicerade i Tyson 2016b och Tyson 2016c). Av utrymmesskäl kan jag inte återge mer än ett par stycken här och har då valt två som framstår som ovanligt rika för den fortsatta diskussionen. Den ena, *Fickspegeln*, från fritidslärostudien har diskuterats i tidigare publikationer (Tyson 2015b, 2016b), den andra, *Greta*, från vårdlärostudien är hittills opublicerad.

Fickspegeln

På vårt fritids har vi en pojke som vi kan kalla för Olle. Olle går i klass 3. Olle är en pojke som man vet att han är på fritids när han är där. Han upplevs av både barn och pedagoger som störande (hojtar och låter) och han förstör ofta pågående aktiviteter och lekar genom sitt sätt att vara och agera. Den här gången hade han snott en liten fickspegel av en flicka, och han vägrade lämna den tillbaka. Flickan kom inte själv och hämtade mig, utan hon skickade en annan flicka som beklagade sig att Olle har snott den andra flickans spegel och hon ville att jag skulle hjälpa till att få tillbaka spegeln. Jag gick in till det angränsande rummet där Olle satt, följd av en svans av barn som ville följa händelseförloppet. Stämningen var tämligen uppjagad eftersom detta inte var någon engångsföreteelse och det är alltid lika spännande att se hur vi som personal hanterar dylika situationer.

Jag satte ner mig bredvid Olle, andades ut och sa: Hej Olle! Tycker du om speglar?

Olle: Ja, det gör jag.

Jag: Har du någon egen spegel?

Olle: Jo, men den är jättestor. (Han stiger upp och måttar med händerna och av storleken att döma måste det vara en väggspiegel)

Jag: Oj, det är en stor spegel! □ Olle: Ja □ Jag: Ja, det skulle se roligt ut om du kom cyklande med den till skolan under armen (skrattar snällt)

Olle ser glad ut, sedan reser han sig och överlämnar självmant spegeln till flickan utan att jag säger något mer. Alla barnen runtomkring verkar nöjda och sedan är det inte mer med det. I slutet av fritidsvistelsen uppmärksammar jag att Olle återigen har flickans spegel och han märker det. Jag säger inget men han förstår ändå att jag undrar över spegeln. Han säger att han har fått den av flickan och hon bekräftar att det är så. Hon tyckte att han kunde få den eftersom han ingen hade och hon hade flera hemma.

Greta

Händelsen utspelar sig på ett äldreboende där jag fortfarande arbetar. En patient som vi hade hos oss i två år på demensavdelningen. När jag såg att patienten var i sina sista stunder så kände jag skyldighet att närvara vid hennes sida så att hon inte skulle känna sig ensam.

Greta är gammal och sjuk. Enligt läkaren har hon inte långt kvar att leva.

Greta är gammal och sjuk, det enda som Greta får i sig är vätska. Greta är religiös och uppskattar andakter. När Jag kommer in till henne för att ge henne vätska så ser jag att Greta är väldigt ledsen.

Jag: Hej vännen är du ledsen? Finns det något jag kan göra för dig?

Greta: Jag trodde inte jag skulle bli rädd för döden men det är jag.

Jag: Jag tror det är mänskligt att känna sig rädd för döden det gör nog de allra flesta människor. Skulle du vilja att jag läser ur bibeln åt dig? (jag håller om Gretas händer)

Greta: Ja det skulle jag verkligen. Du är så snäll och omtänksam det har du alltid varit och det skulle verkligen glädja mig om du ville göra det. Men visst är du inte kristen?

Jag: nej det är jag inte jag är muslim men det spelar ingen roll, säg bara vilken sida du vill att jag ska läsa eller om det finns en speciell bön du vill att vi ska läsa tillsammans så gör jag det gärna så länge det får dig att känna dig gladare?

Greta: o lille vän du är en ängel jag känner mig redan mycket bättre och jag känner mig inte rädd länge. Gud har skickat dig till mig och jag vet att Jesus kommer att ta emot mig när jag dör och vi skall återförenas igen med våra nära och kära.

Jag och Greta kramas en lång stund sedan läser vi ur bibeln tillsammans. Plötsligt märker undersköterskan [här skiftar berättaren från första till tredje person] att Greta är tyst och blundar men undersköterskan fortsätter att läsa ur bibeln och håller fortfarande Gretas hand. Greta har somnat in lugnt och stilla i det ögonblicket.

För mig var det enda rätta att försöka få patienten att känna sig trygg och att patienten får ro i sin sista stund. Att fråga patienten vad den vill och vad man kan göra för dem är en självklarhet eftersom arbete inom äldre vården handlar om patientens behov både fysiskt och känslomässigt. Eftersom de på äldreboende oftast känner sig ensamma så är det extra viktigt för undersköterskor att få dem att känna sig värdiga och att de finns där för dem. En viktig aspekt är att känna till patientens bakgrund det gör det mycket enklare att känna empati och empatisk förmågan är väldigt viktigt när man arbetar med människor. I den stunden kunde jag återkoppla till min egen kultur där det är viktigt att i sådana situationer ska inte personer lämnas ensamma. Människor uppskattar religionen i dessa situationer, döden blir mer välkommande på ett mer behagligt sätt för personer som är religiösa och jag visste att just denna patient var det. På grund av att mötet gick så bra valde jag att skriva om det. Om man analyserar händelsen ur ett didaktiskt perspektiv så var det egna erfarenheter och kännedomen om patientens bakgrund samt min inställning till det hela som ledde till att mötet blev lyckat. Om jag inte kände patienten som jag gjorde vet jag inte om det skulle blivit lyckat. Men jag tror att människors inställning till situationer som de hamnar i spelar stor roll. Att sätta sig in i olika situationer även om det gäller döden kan bli positivt om man har ett humanistiskt tankesätt. Att få en annan människa att känna sig trygg då har man lyckats.

Diskussion

De två berättelserna som presenterats kan inte ges någon mer ingående analys i det här sammanhanget. Vad som är viktigt är att uppmärksamma de didaktiska inslagen, dvs. inslagen där berättaren förklarar vad hon gjort (det är båda kvinnliga berättare), hur, osv., framför allt återgivandet av konversation. Jag menar vidare att berättelserna är paradigmatiska, dvs. exemplariska, eftersom de på ett tydligt sätt illustrerar hur olika former av bildning bidrar till ett yrkesutövande som är berikande för alla deltagande. I *Fickspegeln* är det ingen som blir varaktigt lidande, istället förvandlas en konflikt till ett möte där flickan som blivit bestulen också får utrymme att berika Olles tillvaro (något som är ganska osannolikt om läraren moraliserat och tvingat Olle att lämna tillbaka fickspegeln). I *Greta* är det sköterskans existentiella bildning (en term hämtad från Claesson 2010) som möjliggör en fridfull dödsprocess och samtidigt inbegriper en mer omfattande kommentar beträffande religiositet. Den här sortens berättelser kan bidra till didaktikkurser på yrkeslärarutbildningar (inklusive vanliga lärarutbildningar) på flera sätt. Som enstaka berättelser i form av underlag för gemensam reflektion och diskussion kring vad för sorts bildningsinnehåll som kommer till uttryck och hur man själv tänker kring liknande situationer samt hur man tolkar de inblandades agerande. De har då mycket gemensamt med det arbete som gjorts kring *critical incidents* som ett sätt att skapa utrymme för reflektion och kognitiv transformation (cf. Brookfield 1990). De kan också fungera som bidrag till yrkesutövares repertoar i den bemärkelse att om man konfronteras med liknande situationer så är de material till den egna fantasin men det förutsätter antagligen att man läst berättelserna flera gånger och i stora drag lärt sig dem.

Det finns också en forskningsrelaterad sida. Den här sortens berättelser betraktas sällan som uttryck för praktisk kunskap. När de tolkas som artikulationer av praktisk kunskap blir det i sin tur möjligt att också utveckla empiriska studier som systematiskt dokumenterar och analyserar uttryck för bildningsdidaktik i olika yrkessammanhang. Inom den palliativa vården, för att ta ett exempel relaterat till den andra berättelsen, finns det en mångfald olika berättelser (flera redan i det insamlade materialet) som på olika sätt kan synliggöra existentiell bildning. Här har det rört sig om bemötandet av en djupt troende. Hur ser det ut i ett klokt och inkännande bemötande med någon som inte alls är troende, eller med någon som inte alls är förlikad med sin snara bortgång, eller med någon som är ung, osv. I motsvarande grad, hur ser det ut när vårdgivaren kanske inte är just troende själv, eller är jämnårig, osv. Syftet med sådan forskning är att till en början helt enkelt kartlägga ett bildningsdidaktiskt handlingsområde så som det är när det är ovanligt rikt och föredömligt. Det innebär inte att normativa termer som rik och föredömlig har på förhand bestämda kriterier,

fördelen med konkreta berättelser är de, placerade i ett systematiskt forskningssammanhang, kan sammanställas så att det blir tydligt hur likartade situationer kan hanteras klokt på olika sätt. Det är berättaren som inledningsvis bestämmer vad som ska gälla för ovanligt lyckat, klokt, rikt och föredömligt. Det är genom ömsesidig kontrastering av berättelser och ett fördjupat arbete med det begreppsramverk som utvecklats inom ramarna för det här forskningsarbetet som kritiska synpunkter, jämförande perspektiv och ett mer systematiskt arbete med att driva utvecklingen av det bildningsdidaktiska kan realiseras. Så kan tex. berättelser om lyckad konfliktlösning som den om *Fickspegeln* samlas in i större antal från sammanhang utan någon särskild teori om konflikthantering parallellt med andra där starka konflikthanteringsteorier och praktiker utvecklats. Kanske är det så att vissa teoretiska miljöer (dvs. sammanhang präglade av en teori, metod och särskild praktik) ger vissa typer av berättelser som synliggör vad en specifik teori innebär. Många konflikthanteringsböcker innehåller en och annan exemplifierande berättelser men annars mest propositionella påståenden och resonemang. Men omsättningen av dessa påståenden är praktisk och konkret och i det stora hela utforskad eftersom det inte verkar ha uppmärksammats att den omsättningen är beroende av den handlandes fantasi i relation till en situation. Bildningsdidaktiska berättelser synliggör denna praktiska fantasi och möjliggör därmed en forskningsbearbetning av olika praktiker som inte är reduktionistisk men som istället bidrar till att de kan utvecklas vidare mer reflekterat och målmedvetet. Genom ett fokus på det som är ovanligt rikt, klokt, lyckat och föredömligt så bidrar också en systematisk empirisk bildningsdidaktisk forskning till att kontinuerligt flytta fram positionerna när det gäller vad vi kan föreställa oss är möjligt i det sociala. En ensam berättelse om existentiell bildning i palliativ vård eller klok konflikthantering säger kanske inte så mycket här men ett hundratal har potentialen att göra det ovanliga vardagligt och därmed underlätta praktikutvecklingen. Med andra ord, bildningsdidaktisk forskning är ett bidrag till den akademiska tradition där man på olika sätt försöker knyta forskning och praktik närmare varandra.

Abstrakt for NORDYRK 2016

Hvordan skape bredere kompetanse om fagopplæring hos lærere innen service og samferdsel slik at elever opplever mer praksisbasert utdanning?

*John Eivind Storvik
Oslo and Akershus University College of Applied Sciences, Norway
Johneivind.storvik@hioa.no*

Nøkkelord: serviceyrker, fagopplæring, praksisbasert opplæring og yrkesfaglærerutdanning

Technical and Vocational Teacher Education (TVTE)

Målet med forskningen er å mer kunnskap om dagens yrkesfaglærere innen utdanningsprogrammet service og samferdsel. Utdanningsprogrammet ble etablert fra år 2000 og framover og fikk sin nåværende form etter reform Kunnskapsløftet i 2006. Forskning viser at utdanningsprogrammet har en svak forankring i arbeidslivet, er preget av utstrakt bruk av teori, og mangler praksisforankring. I tillegg er det et manglende eierskap hos sentrale aktører i arbeidslivet til fagene utdanningsprogrammet kvalifiserer til. Ett av problemene fagarbeidere fra utdanningsprogrammet sliter med er at de ofte konkurrerer om jobber med kandidater fra høyere utdanning. Forskningen har som mål å belyse hvilken formell utdanning og kompetanse lærere innen utdanningsprogrammet har, deres arbeidserfaring og i hvilken grad disse er relevante for det faglige innholdet på utdanningsprogrammet. I tillegg er det et ønske om å finne mer ut om hva den enkelte yrkesfaglærer faktisk vet og kan om, og deres forståelse for fagopplæring.

Mine hypoteser er som følgende:

1. Er mangelen på forståelse for fagutdanning blant lærere innen service og samferdsel til hinder for utviklingen av fagene og deres forankring i arbeidslivet?
2. Hvilke kompetanseutviklingstiltak må til for å styrke lærernes kompetanse for fagopplæringen?
3. Hvordan etablerer og vedlikeholder det enkelte lærerteam gode relasjoner til aktørene i arbeidslivet, slik at elevene får en mer praksis nær opplæring?

Metodisk tilnærming er innsamling av data gjennom undersøkelser, kompetanseutviklingstiltak i samarbeid med skoleeiere og utprøving av konkrete praksis nære tiltak rettet mot elevene. Målet er at kunnskapen om hypotesene skal brukes til å styrke utdanningen av yrkesfaglærerstudenter innen utdanningsprogrammet.

Abstract til workshop- eller symposieoplæg/template for abstract/symposium presentation NORDYRK 2016

(beskrivelse/theme max. 300 ord/max 300 words)

Indsendes **senest d. 5. februar 2016** til / Please send at latest **February 5th** to Lisbeth Magnussen, NCE, limg@phmetropol.dk

Navn / Name: May-Britt Waale Else Snoen	Institution: (navn og land/name and country): NORD universitet Norge
E-mailadresse / E-mail: May-Britt.Waale@nord.no Else.Snoen@nord.no	
Abstracttitel / Title of abstract: Refleksjon og læring gjennom digitale bildefortellinger på Praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere	
Baggrund og motivation / Background and reasons: Som lærerutdannere har vi vært opptatt av å bringe inn digitale verktøy i utdanninga for å binde sammen det yrkesperspektivet som preger lærerens doble praksisfelt på PPU.	
Problemformulering / Problem definition: Forskningsspørsmål / Research questions: Hvordan kan bildefortelling som redskap for refleksjon og læring være med på å utvikle lærerprofesjonen hos studenter som har en yrkesfaglig bakgrunn?	
Metode – teoretisk ramme og dataindsamlingsmetode / Method - theoretical framework and data collection method: Vårt omfattende empirimaterialet er bildefortellinger fra perioden 2009-16, basert på en oppgavetekst der studentene gjennom bilder/tale/tekst og musikk og med ståsted i faglitteraturen, skal beskrive sin egen sosialisering og yrkesidentitetsdanning fra tidligere yrke over til læreryrket. Oppgaven tar utgangspunkt i studentens egen livsverden, og er en form for yrkeslivshistorieinnsamling (Goodson, 2000). I materialet fant vi et narrativt aspekt så vel som et tidsaspekt, og en forståelse av forholdet mellom ulike hendelser i fortellingene. Vi har tolket og analysert både bilde-, tale- og tekstmateriale, dvs. hatt et videografisk ståsted (Aune & Engen, 2008; Knoblauch, 2008; Kvale, 2001).	

Konklusjoner, forventet udbytte og resultater / Conclusions, expected outcome and results:

[OBS! Også i relation til det overordnede tema for NordYrk: *Fælles nordiske udfordringer for yrkesuddannelser* / Also in relation to the overall NordYrk-theme: *Common Nordic challenges with regard to vocational education*]:

Analysen bringer fram tre viktige faktorer som - begrepsforståelse, kreativitet og brobygging. Bildefortellingene fungerte som en bro både mellom pedagogisk teori og praksis, og mellom tidligere yrke og lærerarbeid. Studien viser at studentene gjennom refleksjonsprosessen bearbeidet sine yrkesliv og –erfaringer, og skapte ei bro for å kunne utvikle en forståelse av sosialiseringprosessen og danninga av en ny profesjonsidentitet som lærer (jf. Illeris, 2000).

Nøgleord / Keywords (3-5):

Yrkesidentitet, brobygging, refleksjon

Planlægger du at indsende et paper? / Do you expect to send a paper too?

Yes X No

Skabelon til paper/paper template - NORDYRK 2016

(omfang 3-5 A4-sider/max 2000 words /13.000 units incl.)

Indsendes **senest d. 4. april 2016** til / Please send at latest **April 4^t** to Lisbeth Magnussen, NCE, ling@phmetropol.dk

Navn / Name: May-Britt Waale Else Snoen	Institution (navn og land/name and country): PHS/Profesjonshøgskolen, NORD universitet NORGE
E-mailadresse / E-mail: may-britt.waale@nord.no else.snoen@nord.no	
Titel på paper / Paper title: Refleksjon og læring gjennom digitale bildefortellinger på Praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere	

Abstract (max 300 words):**Baggrund og motivation / Background and reasons:**

Som lærerutdannere har vi vært opptatt av å bringe inn digitale verktøy i utdanninga for å binde sammen det yrkesperspektivet som preger lærerens doble praksisfelt på PPU.

Problemformulering / Problem definition:**Forskningsspørsmål / Research questions:**

Hvordan kan bildefortelling som redskap for refleksjon og læring være med på å utvikle lærerprofesjonen hos studenter som har en yrkesfaglig bakgrunn?

Metode – teoretisk ramme og dataindsamlingsmetode / Method - theoretical framework and data collection method:

Vårt omfattende empirimaterialet er bildefortellinger fra perioden 2009-16, basert på en oppgavetekst der studentene gjennom bilder/tale/tekst og musikk og med ståsted i faglitteraturen, skal beskrive sin egen sosialisering og yrkesidentitetsdanning fra tidligere yrke over til læreryrket. Oppgaven tar utgangspunkt i studentens egen livsverden, og er en form for yrkeslivshistorieinnsamling (Goodson, 2000). I materialet fant vi et narrativt aspekt så vel som et tidsaspekt, og en forståelse av forholdet mellom ulike hendelser i fortellingene. Vi har tolket og analysert både bilde-, tale- og tekstmateriale, dvs. hatt et videografisk ståsted (Aune & Engen, 2008; Knoblauch, 2008; Kvale, 2001).

Konklusjoner, forventet udbytte og resultater / Conclusions, expected outcome and results:

Analysen bringer fram tre viktige faktorer som - begrepsforståelse, kreativitet og brobygging. Bildefortellingene fungerte som en bro både mellom pedagogisk teori og praksis, og mellom tidligere yrke og lærerarbeid. Studien viser at studentene gjennom refleksjonsprosessen bearbeidet sine yrkesliv og –erfaringer, og skapte ei bro for å kunne utvikle en forståelse av sosialiseringprosessen og danninga av en ny profesjonsidentitet som lærer (jf. Illeris, 2000).

Referencer / Literature:

- Dale, E. L. (1993). *Den profesjonelle skole. Med pedagogikken som grunnlag*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Dewey, J. (2009). *Hvordan vi tenker – en reformulering af forholdet mellom refleksiv tænkning og uddannelsesprosessen*. Århus: Forlaget Klim.
- Goffman, E. (1974). *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Dreyers forlag.
- Goodson, I. (2000). *Livshistorier – kilde til forståelse av utdanning*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grendstad, N. M. (1990). *Å lære er å oppdage. Prinsipper og praktiske arbeidsmåter i konfluent pedagogikk*. Oslo: Didakta Norsk forlag.
- Hestbek, T. (2010). *Kvalitet i PPU. Utdfordringer og mulige tiltak*. Trondheim NTNU.
- Habermas, J. (1969). *Vitenskap som ideologi*. Oslo: Gyldendal.
- Habbesland, A. Å. & R. Vavik (2000). *Kunst og håndverk – hva og hvorfor*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Illeris, K. (red.) (2000). *Tekster om læring*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Karlsaune, G. E. G. & Engen, D. A. Aa. (2008). Introduksjon videografi. I *Sosiologi i dag, årgang 38, Nr. 2/2008, 5-7*.

Knoblauch, H. (2008). Videografi: Å tolke samhandling i kontekst. I *Sosiologi i dag*, årgang 38, Nr. 2/2008, 7-24.

Krumsvik, R. & Smith, K. (2007). Video paper – når tekst og video smelter saman: ein læringsressurs som kan betre refleksjonen blant lærarutdannarar og lærarar? I R. Krumsvik: *Skulen og den digitale læringsrevolusjonen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Nygård, R. (2007). *Aktør eller brikke? Søkelys på menneskets selvforståelse*. Oslo: Cappelen.

Polyani, M. (1966). *The Tacit Dimension*. London: Routhledge & Keagan Paul.

Snoen, E. & Waale, M. (2011). *Bildefortelling som entreprenøriell arbeidsform på nett og praksisbasert PPU* Trondheim: Tapir forlag

Thagaard, T. (2004). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget.

Ødegård, I. K. (2003). *Læreprosesser i pedagogisk entreprenørskap. Å lære idilemma og kaos*. Kristiansand: Høgskoleforlaget.

Nøgleord / Keywords (3-5):

Yrkesidentitet, brobygging, refleksjon

Refleksjon og læring gjennom digitale bildefortellinger på Praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere

Innledning

Ved NORD universitet gikk vi i 2008 over til en fleksibel nett- og praksisbasert Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) for allmenn- og yrkesfaglærere, etter mange år med samlings-/campusbasert organisering. Studiet er på 60 stp og foregår på deltid over to år. I emnet pedagogikk jobber studentene gjennom hele året med ulike månedlige arbeidsoppgaver. Utgangspunktet for oppgavene er nettforedlesninger, og arbeidsformene varierer mellom f.eks. skriftlige nettinleveringer, nettforum, tilbakemeldinger på oppgaver ved bruk av Snagit, webinar – og bruk av bildefortelling som verktøy i en faglig sammenheng. Vi har som mål at våre framtidige lærere skal opparbeide en god digital kompetanse. Som lærerutdannere har vi vært opptatt av å bruke digitale verktøy i utdanninga for å binde sammen det yrkesperspektivet som preger lærerens doble praksisfelt på PPU. Ut fra dette har vi formulert følgende forskningsspørsmål:

Hvordan kan bildefortelling som redskap for refleksjon og læring være med på å utvikle lærerprofesjonen hos studenter som har en yrkesfaglig bakgrunn?

Metodisk tilnærming

Vårt omfattende empirimaterialet er studentenes bildefortellinger fra perioden 2009-15, basert på en oppgavetekst der studentene gjennom bilder, tale, tekst og musikk, og med ståsted i faglitteraturen, skal beskrive egen sosialisering og yrkesidentitetsdanning fra et tidligere yrke over til læreryrket. Oppgaven tar utgangspunkt i studentens egen livsverden, og er en form for yrkeslivshistorieinnsamling (Goodson, 2000). Vi har gjort et utvalg og endt opp med ca 100

fortellinger. Videre har vi har tolket og analysert både bilde-, tale- og tekstmateriale, altså hatt et videografisk ståsted (Aune & Engen, 2008; Knoblauch, 2008; Kvale, 2001).

Informantene er studenter fra PPU's første studieår. I oppgaven har studentene tatt for seg et yrke de har hatt tidligere, valgt ut bilder og gitt kommentarer i en faglig kontekst. Vi vil argumentere for at denne oppgaven, ligger nært opp mot livshistoriesjangeren (Goodson, 2000). Thagaard (2004, s. 110) fokuserer på det fortellende aspektet ved kvalitative tekster. Når informanten plasserer hendelser i sitt liv i et tidsforløp, får beskrivelsene form av en beretning som ofte er organisert i forhold til en underliggende logikk eller et plott. Dette skal representere den forståelsen informantene har av sammenhenger mellom hendelsene som beskrives. I vårt materiale ser vi at både det fortellende aspektet og tidsaspektet, samt en beskrivelse av sammenhengen mellom ulike hendelser, går igjen i studentenes fortellinger.

Vi vil definere fortellingene som yrkeslivshistorier, der de ulike uttrykksformene utfyller hverandre. For å analysere disse har vi vendt oss til videografifeltet, en relativt ny metode innenfor samfunnsvitenskap. Videografi forsøker å utnytte de metodene som er utviklet av følgende tre fagdisipliner - konversasjonsanalyse, fortolkende kunnskapssosiologi og etnografi (Engen & Karlsaune, 2008, s. 5-6). I fortolkningsprosessen fordelte vi bildefortellingene oss imellom og transkriberte studentenes tale, samt noterte ulike elementer i fortellingene. Deretter så og hørte vi på fortellingene i lag, sammenholdt notatene våre og forsøkte å finne konstituerende elementer, det Knoblauch (2008, s. 9) kaller "objektive fellesmeninger". Dette kan også karakteriseres som meningsfortetning (jf. Kvale, 2001, s. 124). Etter kodingen av tale, tekst og bilder, operasjonaliserte vi studentenes refleksjonsprosesser over tidligere yrkespraksis, overgangen til læreryrket og over forholdet mellom de to yrkene.

Teoretisk bakteppe

Studentenes bildefortellinger har fokus på utdanning og arbeidserfaring, Goodson (2000, s. 142) begrepsfester dette som yrkeshistorie (occupational history). Fortellingene gir både informasjon om studentenes karrieremønster og de relateres til deres privatliv. Thagaard (2004, s. 119) peker på at informantene på den måten formidler mening til hendelser i sitt liv i forhold til den oppfatning han eller hun har av hendelsene. En slik fortelling kan også karakteriseres som en selvpresentasjon (jf. Goffman, 1974). Selvpresentasjoner vil alltid være en blanding av både fakta og informantenes egne tolkninger, fortellinger om både målrettede, men også ubevisste handlinger, og om uttalte enigheter og skjulte agendaer og følelser. I bildefortellingene fantes det en tidslinje og ett eller flere "plott", det vil si den forståelsen studentene hadde av ulike hendelser og sammenhenger, med fokus på egen yrkessosialisering (Thagaard, 2004, s. 119). Det sentrale begrepet i vårt teorigrunnlag er studentenes *refleksjon*. Illeris (2000, s. 10) hevder at refleksjon er:

...en øget forståelse af betydningen af den lærendes bearbejdelse af impuslerne, f.eks. i form af afvisning, fordrejning, sammenknytning med eksisterende forståelser, eller viderudvikling af det nye og det gamle som helhed gennem *refleksion*.

Å kvalifisere seg til et yrke – som PPU-studentene skal, er en komplisert og mangesidig prosess som krever nytenkning og endringer. Illeris (2000, s. 11) slår fast at læringsbegrepet i

dag dreier seg ikke bare om innlæring, men ”en meget komplisert og menneskelig affære”, og bygger på tre integrerte prosesser: først en samspillsprosess mellom den som lærer og omverdenen, så en psykisk tilegnelses- og bearbeidingsprosess, og til sist en indre psykodynamisk prosess som mobiliserer energi og setter sitt preg på tilegnelsen. Grendstad (1990, s. 235) uttrykker dette på en litt annen måte, og peker på at å lære er å oppdage, og at dette er noe hver og en må gjøre selv.

”Kreativitet innebærer å skape noe nytt” (Habbesland & Vaavik, 2000, s. 18), og å tilegne seg og skape kunnskap på nye måter, slik at en kommer fram til hensiktsmessige løsninger på aktuelle oppgaver. Slik vi ser det, impliserer det å tenke i nye baner både kreativitet og handling, det vil si aktivitet og handlinger gjennom å mestre utfordringer.

Drøfting av empirien

Som mottakere av yrkeslivshistoriene opplever vi at studentene ofte vil dele sine personlige fortellinger med oss og sine medstudenter. Enkelte ønsker oss velkommen til sin *livsverden* (jf. Habermas, 1969), og avslutter med å takke for oppmerksomheten. Hver og en av bildefortellingene er unike fordi vi får innsikt i den enkeltes sosialiseringssprosess og yrkesutøvelse. Studentene leser ikke inn sine fortellinger, de snakker til oss og bruker sin egen dialekt, noe som ytterligere understreker den personlige formen denne typen oppgave kan få. I kategoriseringen av empirien fant vi sju elementer av oppgaver som vi definerer som *brobygging* mellom tidligere yrke og yrkesfaglæreryrket.

1. Å samarbeide
2. Å arbeide selvstendig
3. Kreativitet
4. Planlegging
5. Å jobbe i forhold til krav og lovverk
6. Ledelse
7. Å tilpasse seg

Studentene gjennomgår en prosess, og bildefortellingene synliggjør og er et produkt av denne. Arbeidsprosessen gir også et nytt blikk på og innsikt i deres tidligere utdanning og erfaring. Grendstad (1990, s. 31) legger vekt på at å oppdage, innebærer å måtte gi avkall på noe, det kan også innebære at man må endre tidligere forståelse. I bildefortellingene integrerer studentene de sentrale fagbegrepene *sosialisering*, *identitet* og *yrkesidentitet* i sin egen forståelse og yrkesbakgrunn. Slik kan pedagogisk teori bearbeides, gjøres til studentenes egen kunnskap og dermed gi mening. Studentene er aktive aktører i læringsarbeidet og i refleksjon over egen yrkessosialiseringssprosess. De ikke bare oppdager virkeligheten, de forsøker også å konstruere den. Et slikt konstruktivistisk syn innebærer at mennesket skaper sin egen subjektive realitet og forholder seg til den (Nygård, 2007, s. 251).

Dewey (2009, s. 130) hevder at begreper er redskaper for å identifisere, supplere og plassere noe i et system. Studentene får gjennom arbeidet med bildefortellingene et begrepsapparat for

bedre å forstå både tidligere yrkesutøvelse og det nyvalgte læreryrket. De hadde en tidligere forforståelse og taus kunnskap, "we know more than we can tell" (Polyani, 1966, s. 4) - om hvordan det var å være lærer og hvordan lærerarbeidet skulle utføres. Gjennom refleksjon og et begrepsapparat ble dette satt i system. Slik kan enkelte arbeidsoppgaver i et utdanningsløp defineres som en frigjørelse og utvidelse av erfaringen. Dale (1993, s. 61-62) presiserer at språket er refleksjonens forutsetning, og framhever noen momenter som kan overføres til studentenes læringsarbeid med bildefortellingen.

Et momentet er at begreper etablerer en bevisst mening. Gjennom nettforedlesninger og fagpensum bygges det opp et felles begrepsapparat for studentene. Studentene kan identifisere fagbegreper som sosialisering, identitet og yrkesidentitet ut fra tidligere eller nåværende yrke. Et annet momentet er at begrepene gjør det mulig for studentene å generalisere, å se likheter og dermed ulikheter mellom forskjellige situasjoner og hendelser. Dette viser studentene tydelig gjennom sine bildefortellinger når de går bakover i sin yrkeshistorie, for så å fokusere på fremtiden.

Gjennom bildefortellingen er det studentene selv som utformer og formidler sitt faglige produkt, og står dermed for en kunnskapsproduksjon. "På mange måter kan ein seie at medan teksten fortel om verda, så *syner* bilete/video verden" (Krumsvik & Smith, 2007, s. 145). Grendstad (1990, s. 200-203) peker på andre felles faktorer som kan lede til at man vekkes til ettertanke, og dette kan relateres til studentenes refleksjonsprosess. En faktor er at PPU-studentene har fått ny og dypere innsikt i temaet yrkessosialisering og -identitet. Eller som Grendstad påpeker, kan man kanskje si at fikk se noe de allerede visste, i et nytt lys. En annen faktor synes å være at den innsikten studentene får, ikke bare var å se seg selv fra en annen synsvinkel eller i en ny sammenheng, men også at de "er" i situasjonen (Grendstad, 1990, s. 160). De synes samtidig intellektuelt å registrere nye momenter som bidrar til større (og ny) innsikt. Dersom de hadde fått den samme innsikten ved at en lærer hadde forelest om temaet; hevder Grendstad at det erfaringsmessig ikke ville hatt den samme virkningen.

Ødegård (2003, s. 99) peker på at konkret erfaring kommer som en følge av refleksjon, men vi vil hevde at vi gjennom bildefortellingene også ser det motsatte – at refleksjon kan fungere som en bro mellom teoretisk begrepsforståelse og arbeidet som lærer. En av studentene med snekkerbakgrunn forteller i sin yrkeslivshistorie om en røff tone og et ufint språk blant mennene i arbeidslaget. Han sier videre "dette passer overhodet ikke inn i læreryrket, snekkertalemåten er min verste fiende". Samtidig reflekterer han over de positive erfaringene han har fra snekkeryrket og fremhever tette, gode relasjoner i arbeidslaget og videre evnen til å vurdere sitt eget arbeid. Disse erfaringene har gjort at de første stegene inn i lærerrollen gikk bedre enn han hadde fryktet.

Studentenes arbeid med bildefortellingene har vist seg å bli en bro mellom fagstoffet og deres egne arbeidslivserfaringer. Dette gjelder særlig de av studentene som har en yrkesfaglig bakgrunn, for eksempel snekkeren, rørleggeren eller kokken. Innenfor disse fagfeltene har det vært liten tradisjon for skriftliggjøring og diskusjoner rundt begreper/teori, det har vært den muntlige tradisjonen som har vært rådende. Vår utfordring er hvordan vi faglig kan "utnytte" eller bygge på dette, slik at nylært pedagogisk teori kan knyttes til studentenes livsverden. Gjennom arbeidet med bildefortellingene ser vi at studentene først setter seg inn i nye pedagogiske fagbegreper, for deretter å knytte dette til sitt tidligere yrke eller arbeid før de

drar med seg fagbegrepene videre inn i lærerarbeidet. Slik fungerer tidligere yrke/arbeid som en brobygger eller et slags støttende stillas (jf. Vygotsky, 1978) over til det nye yrket som lærer. Her knyttes teori nært opp mot praksis og dette gir ny forståelse og letter koblingen mellom refleksjon, læring og handling. Bildefortellingen blir et verktøy for læring, og arbeidet med denne oppgaven har ført til endringer i synet på eget lærerarbeid. Vi ser at studentene reflekterer over og skisserer hva de vil endre på som framtidige lærere. Slik er handlingsaspektet til stede både direkte og indirekte.

Oppsummering og videre utfordringer

Dette paperet setter søkelyset på hvordan digitale bildefortellinger kan initiere til refleksjon og læring. Bildefortellingen blir verktøyet som bygger broen til læring av pedagogiske begreper fra eget/kjent yrke - over til læreryrket. Videre initierer fortellingene læring gjennom refleksjon, men også *kreativitet* (kreativitet og handling) (Snoen & Waale, 2011). Ifølge rapporten "Kvalitet i PPU" (Hestbek, 2010, s. 14) hevdes det at man i for stor grad utdanner lærere til et skolesystem slik det fortoner seg "her og nå", og ikke for fremtidens profesjon. I vår sammenheng ber vi studentene om gå tilbake og innover for å reflektere over egen utdanning og egne yrkeserfaringer, for så å ta dette med seg inn i et nytt og framtidig læreryrke, en ny profesjon.

